

Tavallisia asuntoja ja aktiivista elämää

Mun koti -yhdistyksen Tarve-projektin raportti

Sanni Hyvärinen

Kannen kuva: Aino Huovio

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Mun koti -yhdistyksen nuoret ja haastatteluiden toteuttaminen	4
3	Avun tai tuen tarve päivittäisissä toimissa.....	5
	3.1 Sanallisen ohjauksen ja harjoittelun tarve	5
	3.2 Säännöllisen avun tai tuen sekä yhdessä tekemisen tarve	6
4	Avun tai tuen tarve eri vuorokauden aikoina	7
5	Avun ja tuen tarpeet kodin ulkopuolella	9
6	Asuntoihin ja asumiseen liittyviä tarpeita	10
7	Yhteiset tilat	11
8	Yhteenveto.....	12
	Lähteet.....	15
	Liitteet.....	16

1

Johdanto

Mun koti ry on kehitysvammaisten nuorten vanhempien perustama yhdistys, joka on rekisteröity 4.6.2014. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää asuntojen hankintaa nuorille, jotta he voivat itsenäistyä ja muuttaa pois lapsuudenkodistaan. Yhdistykseen kuuluu 11 perhettä Espoosta, Helsingistä, Porvoosta ja Vantaalta. Perheet ovat tavanneet Mahdollisuus lapselle ry:n toiminnassa. Osa nuorista oli tutustunut toisiinsa Taitoja teineille -ryhmässä, ja heidän vammansa sekä tuentarpeensa olivat samankaltaisia. Vanhempia yhdisti huoli nuorten yksinäisyydestä ja siitä, ettei nuorille ollut määritelty diagnoosia, jonka perusteella voisi vaatia palveluja. Vanhemmat kokivat, etteivät tämänhetkiset asumismuodot tue heidän itsenäistyvien lastensa tarpeita eikä tarjolla ole sopivia asumisen vaihtoehtoja. Vanhempien mukaan nuoret tarvitsevat paljon toisen ihmisen ohjausta, neuvontaa ja tukea. Vanhemmat toivovat asumista, jossa yhdistyvät yksityisyys ja yhteisöllisyys. (Aspa-säätiön ja Mun koti ry:n kokousmuistio 12.8.2014, Mun koti ry:n hallitus, henkilökohtainen tiedonanto 21.4.2015.)

Mun koti ry ja Aspa-säätiö aloittivat yhteistyön syksyllä 2014 selvittääkseen erilaisia vaihtoehtoja asuntojen rakentamiseksi tai hankkimiseksi. Yhteistyön edetessä päätettiin toteuttaa tarvekartoitus, jossa selvitetään nuorten asumiseen ja palvelujen järjestämiseen liittyviä tarpeita.

Tarvekartoitukseen osallistuivat kaikki yhdistykseen kuuluvat perheet ja se toteutettiin touko-kesäkuussa 2015. Aspa-säätiön projektityöntekijä haastatteli nuoria sekä heidän vanhempiaan. Haastattelut kestivät keskimäärin noin tunnin.

Tämä raportti on yhteenveto haastatteluista. Se on laadittu Mun koti -yhdistyksen nuorten asumisen suunnittelun tueksi ja esimerkiksi mahdolliseen Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn rahoitushakemukseen liitteenä. Raportissa kuvataan nuorten avun ja tuen tarvetta kotona ja kodin ulkopuolella sekä heidän asumisen toiveitaan.

2

Mun koti -yhdistyksen nuoret ja haastatteluiden toteuttaminen

Tarvekartoitukseen osallistuneista nuoresta viisi oli naisia ja kuusi miehiä. He ovat syntyneet vuosina 1983–2000, joten osa heistä on jo aikuisia. (Ks. Liite 1.) Tässä raportissa nuoriin viitataan jatkossa termillä haastateltava. Haastateltavista yhdeksän asuu tällä hetkellä vanhempiensa luona, yhdellä on oma huone kaupungin ryhmäkodissa ja yksi asuu omassa asunnossa tehostetun palveluasumisen yksikössä. Kuuden kotikunta on Helsinki ja kolmen Vantaa. Espoosta ja Porvoosta on kummastakin yksi haastateltava.

Haastateltavista yhdeksällä on lievä kehitysvamma, yhdellä on diagnosoimaton laaja-alainen hahmottamis- ja keskittymishäiriö ja yhdellä autismi sekä dysfasia. Kenelläkään ei ole käytössä liikkumisen apuvälineitä. Parin haastateltavan puheesta voi vieraan ihmisen olla vaikea saada selvää, ja he käyttävät tarvittaessa puheen tukena tukiviittomia tai kommunikaatiokansiota.

Arkipäivisin haastateltavista kolme käy työ- tai päivätoiminnassa, viisi käy peruskoulua ja kaksi opiskelee. Yksi oli haastattelun aikaan saanut peruskoulun päätökseen ja odotti tietoa opiskelupaikasta.

Muutto on hyvin ajankohtainen osalle haastateltavista. He ovat jo esimerkiksi olleet asumisharjoittelussa tai opiskelut ovat siinä vaiheessa, että muutto omaan kotiin olisi ajankohtainen. Osa taas ei halua muuttaa vielä moneen vuoteen eikä ole juurikaan pohtinut itsenäistymistä ja vanhempien luota pois muuttamista. Haastateltavista kolme olisi valmis muuttamaan heti. Kahdella muutto omaan kotiin on ajankohtainen vuoden tai parin päästä ja neljällä 3-5 vuoden päästä. Yhden haastateltavan kohdalla toiveena on, että muutto

tapahtuisi mahdollisimman pitkän ajan päästä. Myös tässä perheessä asuminen vaihtoehtoja kuitenkin pohditaan. Vanhemman mukaan suunnitelmia on hyvä olla olemassa, jos hänen kuntonsa yhtäkkiä heikkenee niin, ettei hän voi enää huolehtia haastateltavasta. Yksi jo lapsuudenkodistaan pois muuttanut haastateltava on tyytyväinen nykyiseen asuinpaikkaansa eikä osaa ajatella sieltä pois muuttamista.

Tarvekartoituksessa haastateltiin ensisijaisesti nuoria ja tarvittaessa heidän vanhempiaan. Kolme nuorta haastateltiin kahden kesken. Seitsemällä haastateltavalla oli haastattelussa vanhempi läsnä tai nuoren lisäksi haastateltiin myös vanhempaa. Jos vanhempi oli haastattelussa läsnä, huolehdittiin siitä, että sekä haastateltavan että vanhemman näkemys tuli kuultua ja kirjattua. Yhden nuoren kohdalla haastateltiin vain vanhempaa, sillä nuori ei itse jaksanut keskittyä haastatteluun eikä olisi juurikaan pystynyt vastaamaan haastattelukysymyksiin. Nuori oli kuitenkin haastattelun ajan lähettyvillä, projektityöntekijä tapasi hänet ja vaihtoi hänen kanssaan muutaman sanan. Haastattelut tehtiin pääsääntöisesti kotona eli haastateltavan tämänhetkessä asuinpaikassa. Ryhmäkodissa asuvaa haastateltiin hänen vanhempien luona ja yhtä vanhempiensa kanssa asuvaa oppilaitoksessa opiskelupäivän päätteeksi.

3

Avun tai tuen tarve päivittäisissä toimissa

Päivittäisissä toimissa haastateltavat tarvitsevat pääsääntöisesti sanallista ohjausta ja muistuttamista. Kukaan ei tarvitse fyysistä avustamista. Haastateltavat ovat kuitenkin heterogeeninen ryhmä. He ovat itsenäistymisessään ja arjen taitojen harjoittelussa eri vaiheissa.

3.1 Sanallisen ohjauksen ja harjoittelun tarve

Sanallista ohjausta ja muistuttamista sekä ennen kaikkea harjoittelua haastateltavat tarvitsevat vaatteiden hoitamisessa, ruuan valmistamisessa ja siivoamisessa.

Vaatteiden pukemisen ja riisumisen hoitavat kaikki haastateltavat itsenäisesti. Yksi haastateltavista tarvitsee tarkoituksenmukaisessa pukeutumisessa valvontaa ja sanallista ohjausta. Pyykinpesukoneen käytössä, yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta, kaikki tarvitsevat tällä hetkellä tukea ja harjoittelua. Harjoittelun myötä suurin osa pystynee tulevaisuudessa vastaamaan pyykinhuollostaan itsenäisesti.

Ruuan valmistamisessa suurin osa haastateltavista tarvitsee toistaiseksi yhdessä harjoittelua ja sanallista ohjausta. Harjoittelua kaivataan erityisesti uunin ja hellan käytössä. Yksi haastateltava valmistaa ruuan itsenäisesti. Kaikki osaa valmistaa pieniä kylmiä välipaloja tai lämmittää ruokaa mikrossa. Kymmenen haastateltavaa tarvitsee ruuanlaitossa apua päivittäin, jollei ruoka tule valmiina tai ole mahdollisuutta yhteisruokailuun. Harjoittelun myötä avun tarve harvenee suurimmalla osalla. Kaikki ruokailevat itsenäisesti, mutta yksi haastateltavista tarvitsee toisinaan apua leivän leikkaamisessa ja toinen ruuan sopivan määrän annostelussa.

Kaikki ovat harjoitelleet siivoamista. Pari haastateltavaa tarvitsee apua pesuaineen mittaamisessa, mutta muutoin siivoaminen sujuu itsenäisesti. Toisinaan siivoamiseen voi tarvita motivointia ja muistuttamista. Vanhemmat toivovatkin, että viikoittain joku tarkistaisi, että asunto pysyy siistinä.

Kukaan ei tarvitse säännöllisesti apua omasta puhtaudestaan huolehtimisessa. Neljän haastateltavan vanhemman mukaan toisen ihmisen on hyvä muutamana kerran viikossa tarkistaa, että hiukset on pesty hyvin. Yksi haastateltavista tarvitsee toisinaan muistutusta hampaiden pesemisessä. Haastateltavista neljällä on käytössä säännöllinen lääkitys. He ottavat lääkkeet itsenäisesti, mutta pari tarvitsee viikoittain apua lääkkeiden jakamisessa lääkedosettiin.

3.2 Säännöllisen avun tai tuen sekä yhdessä tekemisen tarve

Säännöllisempää apua ja toisen ihmisen kanssa yhdessä tekemistä tarvitaan raha-asioissa ja asioinneissa sekä ajanhallinnassa.

Kaikki haastateltavat tarvitsevat apua raha-asioiden hoitamisessa. Suurin osa haastateltavista tekee tällä hetkellä pieniä ostoksia käteisellä, yksi haastatel-

tavista ei käsittele rahaa lainkaan. Omaan kotiin muuttamisen jälkeen kaikki tarvitsevat alussa apua ostosten tekemisessä ja laskujen maksamisessa. Harjoittelun myötä noin puolet haastateltavista pystynee hoitamaan kauppaostokset itsenäisesti. Muutama harjoittelee parhaillaan laskujen maksamista verkkopankissa, ja hoitaneen sen jatkossa itsenäisesti tai tarvittaessa saatavien neuvojen turvin. Suurin osa tarvitsee aina toisen ihmisen apua laskujen maksamisessa, yhden puolesta on hoidettava kaikki raha-asiat. Rahanarvon ymmärtämisessä ja virallisten papereiden kanssa tarvitaan apua.

Osa haastateltavista asioi esimerkiksi kaupassa ja kirjastossa itsenäisesti. Muutama hoitaa toistaiseksi kaikki asiointit yhdessä vanhempien kanssa. Uudessa ympäristössä kaikki tarvitsevat alussa jonkinasteista apua arkisiin asiointeihin. Harjoittelun myötä tuen tarve vähenee osalla. Apua voidaan kuitenkin tarvita aikojen varaamisessa sekä virasto- ja lääkärikäynneillä. Yksi haastateltava tarvitsee aina mukaansa tutun ihmisen.

Kellon tuntemisessa ja ajanhallinnassa kaivataan tukea. Erityisesti haastateltavat tarvitsevat muistuttamista lähtemisissä. Joko toisen ihmisen tai tekniikan on hyvä muistuttaa, milloin on aika lähteä esimerkiksi kouluun tai harrastuksiin. Yksi haastateltavista tarvitsee kotoa lähtiessä ja sinne palatessaan saattajan tai valvontaa. Tällä hetkellä haastateltavat tarvitsevat tukea lähtemisissä päivittäin tai viikoittain, mutta harjoittelun myötä osan tuen tarve vähenee. Tukea asioiden suunnitteluun, aikataulutukseen sekä päätösten tekemiseen on hyvä olla saatavissa. Yllättävät tilanteet voivat aiheuttaa hämmennystä.

4

Avun tai tuen tarve eri vuorokauden aikoina

Jokaisen haastattelun alussa esitettiin niin sanotut kriittiset aloituskysymykset, joilla voidaan nopeasti saada kokonaiskuva haastateltavan avun ja tuen tarpeesta. Nämä kysymykset koskevat vaaratilanteen tunnistamista, jonkin aikaa yksin olemista sekä avun kutsumista ja odottamista. (Ks. Aspa-säätiö 2014.) Jos haastateltava kykenee edellä mainittuihin asioihin, on itsenäinen asuminen realistista. Sen sijaan, jos yksikään näistä asioista ei toteudu haas-

tateltavan kohdalla, tarvitsee hän turvallisuuden vuoksi ympärivuorokautista apua ja valvontaa.

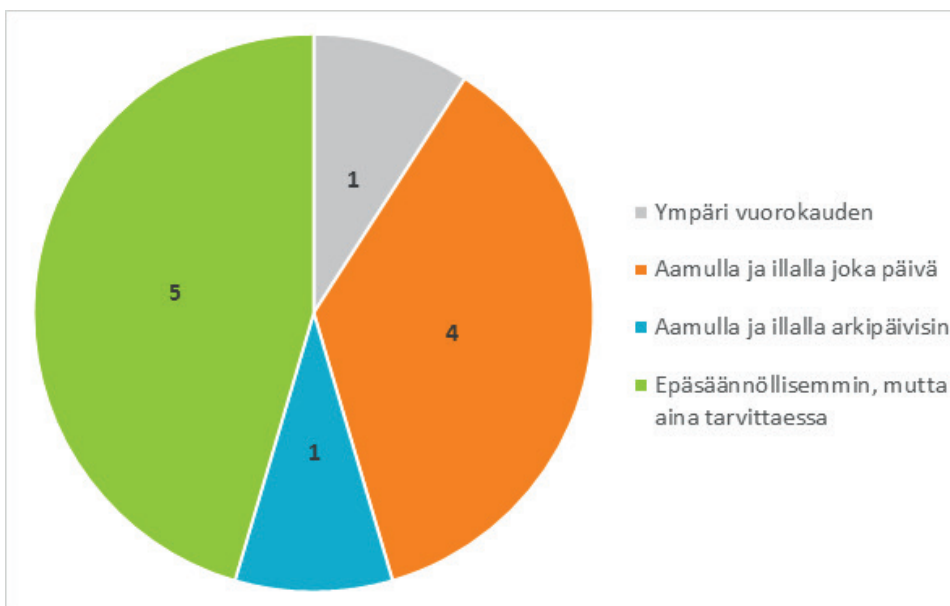
Haastateltavista vaaratilanteen tunnistaa kahdeksan ja jossain määrin kolme. Yksi ei voi olla lainkaan yksin, muut voivat. Kymmenen haastateltavaa pystyy arvioimaan omaa avun tarvettaan sekä kutsumaan ja odottamaan apua. Yksi kykenee jossain määrin arvioimaan avun tarvettaan ja kutsumaan apua, muttei pysty sitä odottamaan. Näiden vastausten perusteella yksi haastateltavista tarvitsee ympärivuorokautista valvontaa, koska ei voi olla lainkaan yksin eikä odottaa apua. Muille haastateltavista riittää kevyempi tuki ja se, että apua on tarvittaessa hälytettävissä.

Kriittiset kysymykset	Kyllä	Jossain määrin	En lainkaan
Tunnistatko vaaratilanteen?	8	3	0
Voitko olla jonkin aikaa yksin?	10	0	1
Pystytkö kutsumaan apua?	10	1	0
Pystytkö odottamaan apua?	10	0	1

Taulukko 1. Vastaukset avun ja tuen tarvetta kartoittaviin ns. kriittisiin kysymyksiin.

Haastateltavien oma näkemys tukee tätä tulosta. Yksi haastateltavista tarvitsee jatkuvaa valvontaa. Osittain valvonta voidaan toteuttaa kulunvalvontajärjestelmin tai kameroin. Toisen ihmisen on oltava paikalla aamulla ja illalla, ja aina lähellä tavoitettavissa. Myös kaksi muuta haastateltavaa kertoi tarvitsevänsä ympärivuorokautista tukea. He eivät tarvitse yöllä säännöllistä apua, mutta heidän tulee tarvittaessa tavoittaa toinen ihminen. Näin ollen heille voi yöaikaan riittää puhelintuki, ja tarvittaessa paikalle kutsuttava apu. Toisen ihmisen läsnäoloa he tarvitsevat aamuin ja illoin päivittäin. Omassa kodissa aamu- ja iltai-aikaan tukea tarvitsee joka päivä yhteensä neljä haastateltavaa ja arkipäivisin yksi. Avun tarve painottuu kotoa lähtemisiin sekä ruuan valmistukseen. Viidelle riittää epäsäännöllisempi tuki tarvittaessa, esimerkiksi pari kertaa viikossa tai kuukaudessa.

Kuvio 1. Avun ja tuen tarve eri vuorokauden aikoina.

Osalla nyt päivittäin apua tarvitsevista avun tarve vähenee, kun asumisen taidot karttuvat. Kaikki haastateltavat käyttävät kännykkää ja voivat soittaa apua. Heidän itsenäistä asumistaan tukee mahdollisuus puhelintukeen.

5

Avun ja tuen tarpeet kodin ulkopuolella

Haastateltavat ovat aktiivisia nuoria aikuisia. Kaikilla on päiväaikaista toimintaa sekä harrastuksia kodin ulkopuolella. Niihin he kulkevat julkisilla kulkuvälineillä, taksilla tai vanhempien kyydillä. Haastateltavista viisi liikkuu kodin ulkopuolella itsenäisesti, ja kuusi tarvitsee siihen tukea. Tukea tarvitsevista yksi ei voi nyt eikä tulevaisuudessa liikkua yksin. Viisi haastateltavaa tarvitsee tällä hetkellä harjoittelua yksin kulkemisessa, julkisten kulkuneuvojen käyttämisessä ja uusien reittien opettelussa. Harjoittelun myötä muutama heistä voi liikkua yksin, pari tarvitsee ainakin julkisissa kulkuneuvoissa avustajan.

Harrastamisessa tai vapaa-ajan vietossa tukea tarvitsee noin puolet haastateltavista. Kolmella on vapaa-ajan avustaja ja kaksi tarvitsisi henkilökohtaisen avustajan tai tukihenkilön. Yksi tarvitsee fyysistä avustamista harrastusvaatteiden pukemisessa ja yksi toisen henkilön valvontaa sekä jatkuvaa läsnäoloa. Ennen kaikkea haastateltavat tarvitsevat toisen ihmisen seuraa sekä rohkaisua ja kannustusta kodin ulkopuoliseen tekemiseen. Tukea tarvitaan uusiin ihmisiin tutustumisessa, mutta myös omien puolien pitämisessä. Puolet haastateltavista viettää aktiivista ja sosiaalista vapaa-aikaa eikä tarvitse siinä tukea.

Kodin ulkopuolella asioinneissa kaivataan apua ja tukea (ks. Luku 3.2). Omasa kodissa asuessaan haastateltavat tarvitsevat tukea asiointiin alussa lähes päivittäin. Harjoittelun myötä tuen tarve vähenee.

6

Asuntoihin ja asumiseen liittyviä tarpeita

Haastateltavien tarpeet eivät vaadi asunnossa erityisratkaisuja. Kukaan ei tarvitse kotona liikkumisessa apua eikä kenelläkään ole käytössään liikkumisen apuvälineitä. Matalat keittiön kaapistot helpottavat yhden haastateltavan omatoimisuutta. Hänen kohdallaan myös ääni- ja valaistusratkaisuihin tulisi kiinnittää huomiota herkkyyden vuoksi. Yksi haastateltavista tarvitsee kylpyhuoneeseen turvalliset pistorasiat, jotka on piilotettu esimerkiksi kaappien sisälle. Haastateltavista yhdellä on käytössään Haverich-pyörä, jonka säilyttäminen vaatii tilavan pyörävaraston, jonne ei ole portaita.

Haastateltavien mielestä heille sopiva asunto olisi kaksio, jossa on makuu- ja olohuoneen lisäksi keittiö tai keittonurkkaus sekä kylpyhuone. Asunnossa tulee olla lukollinen ulko-ovi. Haastateltavien toiveena on siis tavallinen asunto eikä yksittäinen huone. Asunnossa tulee voida laittaa ruokaa ja majoittaa vieraita. Sillä, onko asunto kerrostalossa vai rivitalossa, ei ollut haastateltaville suurta merkitystä. Myös omakotitalo sopisi muutamalle. Yhdelle on tärkeää, että kerrostalossa on hissi eikä asunnossa ole portaita. Asunnon tulisi sijaita mielellään Helsingissä, mutta myös Vantaa tai Espoo ovat hyviä vaihtoehtoja. Pääsääntöisesti haastateltavat haluavat asua lähellä keskustaa. Parilla

on toiveena rauhallisempi ja luonnonläheisempi asuinalue eivätkä he haluaisi muuttaa Helsingin keskustaan. Kävelymatkan päässä pitäisi olla ruokakauppa ja asunnon tulisi sijaita hyvien kulkuyhteyksien varrella. Julkisilla kulkuvälineillä tulisi päästä asioimaan, harrastuksiin ja vapaa-ajanviettopaikkoihin.

Kaikki haastateltavat haluavat asua omassa asunnossa ensin yksin, mutta tulevaisuudessa mahdollisesti myös yhdessä tyttö- tai poikaystävän sekä lemmin kanssa. Viiden toiveena on, että naapureina olisi kavereita tai toisia Mun koti -yhdistyksen nuoria. Viisi haastateltavaa ei halua kavereita tai yhdistyksen muita nuoria naapurikseen ja yksi ei osannut sanoa.

7

Yhteiset tilat

Mun koti -yhdistys perustettiin, jotta haastateltaville löytyisi yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden yhdistävät kodit. Vanhemmille on tärkeää, että haastateltavat asuisivat lähellä toisiaan ja saisivat toisistaan tukea ja seuraa. Vanhemmat ovat huolissaan siitä, että yksin asuessaan haastateltavat eristäytyvät omaan asuntoonsa.

Osa vanhemmista toivoo yhteisiä tiloja, joissa haastateltavat voisivat viettää aikaa keskenään. Vanhemmat pitävät hyvänä mallia, jossa samassa talossa haastateltavien asuntojen kanssa on palveluntuottajan tukipisteenä ja yhteis-tilana toimiva asunto. Vanhemmat toivovat ennen kaikkea yhteistä oleskelutilaa, jossa haastateltavat voivat seurustella toistensa kanssa. Pari vanhempaa toivoo jakelukeittiötä ja muutama mahdollisuutta yhteisruokailuun. Vanhempien mukaan yhteistiloissa voisi järjestää ohjattuja ryhmiä ja tapahtumia, jotka houkuttelevat haastateltavia paikalle. Nuoret voisivat jatkossa myös itse toimia erilaisten ryhmien ohjaajina. Vanhemmat voisivat itsekkin vetää vuorotellen erilaista toimintaa, kuten itsenäistä asumista tukevaa pyykinpesukurssia. Tällöin vanhemmat voisivat katsoa myös toisten perheiden nuorten perään. Haastateltavilla on erilaisia taitoja ja tarpeita. Lähekkäin asuessaan he voisivat auttaa toinen toisiaan erilaisissa arjen tilanteissa. Myös vanhempien mielestä kaikilla haastateltavilla tulee olla oma asunto, jossa on lukollinen ulko-ovi. Samassa talossa haastateltavien kanssa voisi asua myös muita asukkaita.

Haastateltavat nuoret suhtautuivat yhteisiin tiloihin vanhempiaan epäilevämmiin. Kukaan nuorista ei pitänyt yhteistiloja välttämättömänä. Heidän oli vaikea ajatella sitä, mitä he yhteistiloissa tekisivät. Yhteistilat jakoivat nuorten mielipiteitä. Muutama toivoo yhteistä oleskelutilaa, jossa voisi levätä, pelata pelejä ja katsoa televisiota. Pari toivoo mahdollisuutta yhteisruokailuun. Osa ei missään nimessä halua oleskella yhteistiloissa ja osalle on samantekevää, onko yhteistiloja vai ei. Sen sijaan sauna ja varasto tulisi talossa olla.

8

Yhteenveto

Haastateltavien tarpeet ja toiveet ovat osin erilaisia. He ovat eri-ikäisiä ja itsenäistymisessään eri vaiheissa. Haastatteluiden perusteella kaikki Mun koti-yhdistyksen nuoret eivät myöskään tunne toisiaan.

Osa haastateltavista on peruskoulua käyviä nuoria, jolle muutto on ajankohtainen muutaman vuoden kuluttua. Tällä hetkellä he vasta harjoittelevat itsenäisessä asumisessa tarvittavia taitoja. Heidän kohdallaan haastatteluissa kartoitettiin nykyinen avun ja tuen tarve sekä pohdittiin tilannetta muutaman vuoden päästä. He tarvitsevat lähivuosina asumisharjoittelua. Omaan kotiin muuttamisen jälkeen he tarvitsevat alussa säännöllistä päivittäistä ohjausta. Harjoittelun myötä itsenäisyys arkiaskareiden hoitamisessa lisääntyy ja tuen tarve vähenee. Säännöllinen tuki kuitenkin tukee omatoimisuutta ja vähentää esimerkiksi hyväksikäytön riskiä. Nämä haastateltavat tarvitsevat rohkaisua sosiaalisessa kanssakäymisessä ja hyötynevät siitä, että naapurissa asuisi muita yhdistyksen nuoria.

Osalle muutto on ajankohtainen nyt ja osalle parin vuoden sisällä. Nämä haastateltavat ovat jo aikuisia tai täysi-ikäisyyden kynnyksellä. He ovat päättäneet opintonsa tai valmistuvat parin vuoden sisällä. He liikkuvat aktiivisesti kodin ulkopuolella. Myös arkiaskareiden hoitamisessa he ovat itsenäisiä. Heille riittää tukikäynti pari kertaa viikossa tai kuukaudessa. Lisäksi tarvittaessa tulisi voida soittaa apua kaikkina kellonaikoina. Nämä haastateltavat toivovat asumiselta yksityisyyttä eivätkä he halua asua toisten haastateltavien naapurissa. He eivät myöskään tarvitse yhteisiä oleskelutiloja.

Haastateltavien ja heidän vanhempiansa näkemykset poikkesivat jonkin verran toisistaan. Joiltain osin vanhemmat arvioivat avun tarpeen suuremmaksi kuin haastateltava itse. Osittain tämä johtunee siitä, ettei haastateltavilla ole vielä käsitystä kaikista itsenäiseen asumiseen liittyvistä asioista. Osin haastateltavilla ja vanhemmilla on erilaiset kriteerit esimerkiksi sopivan siisteystason tai terveellisen ja monipuolisen ruokavalion suhteen. Toisaalta vanhemmat luottivat haastateltavan harjoittelun myötä selviytyvän itsenäisesti jostakin asiasta, jossa haastateltava itse kertoi tarvitsevansa apua. Vanhemman ja nuoren näkemys avun tarpeesta oli samansuuntainen. Sen sijaan asuinpaikan sijainnista oli haastateltavilla ja vanhemmilla eriäviä näkemyksiä. Osa haastateltavista haluaisi asua Helsingin ydinkeskustassa, mikä ei miellytä vanhempia. Jotkut vanhemmat taas toivovat asunnon sijaitsevan Helsingissä vaikka haastateltava itse asuisi mieluummin esimerkiksi Vantaalla. Myös yhteistilojen tarpeesta oltiin eri mieltä. Vanhemmat toivovat yhteisiä oleskelutiloja, mutta nuoret eivät itse koe niitä juurikaan tarvitsevansa. Noin puolet haastateltavista nuorista ilmoitti, ettei halua asua kavereiden tai muiden Mun koti -yhdistyksen nuorten naapurissa eikä käyttää yhteistiloja.

Yhdistystä perustaessaan vanhemmat kokivat, ettei tarjolla ole sopivia asumisen vaihtoehtoja. Haastatteluiden perusteella tämä johtunee ennen kaikkea tiedon puutteesta. Yhdistyksen perustaminen onkin antanut monille sysäyksen asumisen pohtimiseen ja noin puolet perheistä on kartoittanut erilaisia vaihtoehtoja. Muutamalla haastateltavalla on takanaan epäonnistuneita asumiskokeiluja tai harjoittelujaksoja ryhmämuotoisessa asumisessa. Muutamalle on tarjottu paikkaa ryhmäkodista. Heidän tarpeidensa perusteella se ei kuitenkaan ole heille tarkoituksenmukainen asumismuoto eivätkä he itse halua asua ryhmäkodissa.

Haastatteluissa keskusteltiin tuetusta asumisesta, josta perheillä ei entuudestaan ollut juurikaan tietoa. Noin puolet perheistä kiinnostui tukiasumisesta ja sekä haastateltava itse että hänen vanhempansa pitivät sitä realistisena vaihtoehtona. (Ks. tuetusta asumisesta lisää Vammaispalvelujen käsikirja 2015a.) Tuettu asuminen olisi hyvä ratkaisu etenkin niille haastateltaville, joille muutto on ajankohtainen parin vuoden sisällä. Myös suurimmalle osalle nuoremmista haastateltavista tukiasuminen on tulevaisuudessa varteenotettava vaihtoehto. Yksi haastateltavista tarvitsee jatkuvaa valvontaa ja toisen henkilön läsnäoloa.

Palvelussuunnittelun yhteydessä voidaan pohtia, onko hänen palveluasumisensa mahdollista järjestää omaan asuntoon (ks. Vammaispalvelujen käsikirja 2015b). Hänen vanhempansa toivoo, että voisi muuttaa samaan asuntoon tai samaan taloon lapsensa kanssa. Tällöin he voisivat auttaa ja tukea toisiaan.

Päivittäisissä toimissa haastateltavat ovat siis itsenäisiä. Tukea he tarvitsevat asioinneissa, paperiasioiden hoidossa, ajanhallinnassa ja yllättävissä tilanteissa. Osa kaipaa tukea oman toiminnan ohjauksessa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä. Heille tarkoituksenmukainen koti on oma asunto hyvien julkisten kulkuyhteyksien varrella. Kotiutumisen jälkeen yksi tarvitsee tukea ympärivuorokauden, noin puolet päivittäin tai muutaman kerran viikossa ja noin puolet silloin tällöin. Haastateltavat haluavat omassa kodissaan huolehtia itsenäisesti asioista. Tukea tulee kuitenkin olla saatavilla, jottei apua tai tukea tarvittaessa tarvitse aina turvautua sukulaisiin. Asumisen palveluilla tulee mahdollistaa myös aktiivinen kodin ulkopuolinen elämä. (Ks. Liite 2.)

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta (KVANK) laatusuosituksissaan sekä Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus (ARA) suunnitteluoppaassaan ja palveluasumisen oppaassaan ovat määritelleet kriteerit vammaisten ihmisten asumiselle ja palveluiden järjestämiselle. Niissä korostetaan asumista tavallisissa asunnoissa ja asuinympäristöissä sekä asumisen ja palveluiden yksilöllistä suunnittelua ja toteutusta. Kaikki Mun koti -yhdistyksen nuoret haluavat asua tavallisissa asuinnoissa muiden kuntalaisten keskellä. Haastateltavat eivät ole homogeeninen ryhmä vaan heidän tarpeensa ovat yksilöllisiä ja osin toisistaan poikkeavia. Palvelut onkin tärkeää suunnitella ja toteuttaa yksiköllisesti, kunkin tarpeiden mukaan. Toteutuksessa voidaan yhdistellä erilaisia palveluja, kuten asumispalvelua, henkilökohtaista apua, kotipalvelua ja tukihenkilötoimintaa.

Lähteet

Aspa-säätiö 2014. Mini-ASTA™ – asumisen toimintojen alustavaan pika-arviointiin. <<http://www.aspasaatio.fi/sites/default/files/MINI-ASTA%2Blomakeisto.pdf>> Luettu 14.8.2015.

Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus. Palveluasumisen opas 2015. Saatavissa <http://www.ara.fi/oppaat>

Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus. Suunnitteluopas 2015. Saatavissa <http://www.ara.fi/oppaat>

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta 2010. Laatusuositukset kehitysvammaisten henkilöiden asuntojen rakentamiseen vuosiksi 2010–2017. <http://www.kvank.fi/wp-content/uploads/laatusuositukset_asuntojen_rakentamiseen_2010_2017.pdf> Luettu 14.8.2015.

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta 2011. Yksilöllisen tuen laatukriteerit. <http://www.kvank.fi/wp-content/uploads/Yksilollisen-tuen-laaturiteerit_kesakuu-2011.pdfwww.kvank.fi/laatusuositukset> Luettu 14.8.2015.

Vammaispalvelujen käsikirja 2015a. Tuettu asuminen. <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/asuminen/tuettu-asuminen>. Luettu 19.8.2015.

Vammaispalvelujen käsikirja 2015b. Palveluasuminen. <<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/asuminen/palveluasuminen>> Luettu 19.8.2015.

Muut lähteet

Aspa-säätiön ja Mun koti ry:n kokous 12.8.2014, kokousmuistio.

Mun koti -ry:n hallitus. Henkilökohtainen tiedonanto 21.4.2015.

Liite 1. Taustatietoja haastateltavista

Sukupuoli	
Nainen	5
Mies	6

Syntymävuosi	
1983	1
1984	1
1990	1
1996	2
1998	1
1999	2
2000	3

Kotikunta	
Helsinki	6
Vantaa	3
Espoo	1
Porvoo	1

Muuttamisvalmius	
Heti	3
1-2 vuoden kuluttua	2
3-5 vuoden kuluttua	4
Mahdollisimman pitkän ajan kuluttua	1
Ei halua muuttaa	1

Nykyinen asuinpaikka	
Vanhempien luona	9
Oma huone kaupungin ryhmäkodissa	1
Oma asunto tehostetun palveluasumisen yksikössä	1

Toiminta päivisin	
Koulussa	5
Opiskelijana	3
Työ- tai päivätoiminnassa	3

Vamma	
Kehitysvamma	9
Laaja-alainen hahmottamis- ja keskittymishäiriö	1
Autismi ja dysfasia	1

Liite 2. Asumisen ja palvelujen suunnittelussa huomioitavat asiat

Asuntojen hankkimisessa tai rakennuttamisessa huomioitavat asiat:

- matalat keittiön kaapistot sekä ääni- ja valoherkkyyden huomioiminen (1 haastateltava)
- kylpyhuoneessa turvalliset, piilotetut pistorasiat yhdellä (1 haastateltava)
- ei portaita tai tasoeroja ja hissi käytettävissä yhdellä (1 haastateltava)
- tilava pyörävarasto
- talossa sauna ja varastotilat
- mahdollisesti yhteinen oleskelu- ja ruokailutila (osa haastateltavista)

Palvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioitavat asiat:

- asumisharjoittelu (suurin osa haastateltavista)
- yksilöllinen ja tarpeenmukainen tuki päivittäisissä toimissa
- yksilöllinen ja tarpeenmukainen tuki kodin ulkopuolella koulussa tai työssä, asioinnissa, harrastuksissa ja vapaa-ajalla
- kuljetuspalvelu (osa haastateltavista)
- mahdollisuus ympärivuorokautiseen puhelintukeen

Aspa-säätiö

Viljatie 4 A, 2. krs, 00700 Helsinki

Puh. 09 347 8430

fax 09 3478 4360

aspa.toimisto@aspa.fi

www.aspa.fi

Aspa-kartoituksia 2/2015

ISBN 978-952-5680-99-7 (nid.)

ISBN 978-952-7080-00-9 (pdf)

ISSN 1797-335X (painettu)

ISSN 1797-3368 (pdf)

